

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΑΥΤΥΡΙΑΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΤΗΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΝΗΡΓΕΙΑ ΜΟΝΟΝ 'Εν Ἀθήναις φρ. 15 — 'Εν δὲ ταῖς ἑταρ. φρ. 16 — 'Εν τῷ ἔξωτ. φρ. 16.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ.

ΤΟ ΜΗ ΧΑΝΕΣΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ

Α'. ΤΕΜΠΗ-ΤΕΚΕΣ ΤΟΥ ΜΗΑΜΠΑ-ΛΑΡΙΣΣΑ.

'Εν Λαρίσση, τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1881.

Ἀγαπητέ μοι: Βλάσιε,

Ἀπὸ τῆς χθὲς πρωῒας πατῶ θεσσαλικὴν γῆν. Ἡ ἀγαθὴ μου τύχη ἠθέλησε νὰ ἀποβιβάσθω εἰς τὸ χωρίον Τσαγιάτση, καὶ ἐπομένως πρὶν ἰδῶ θεσσαλικὴν πόλιν νὰ διέλθω διὰ τῶν Τεμπῶν. Ἡ ἀπαράμιλλος καὶ γόησσα αὕτη φύσις, περὶ ἧς τόσα ἤκουσα καὶ εἶχα ἀναγνώσει, εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ ὅποια ζῶσα καὶ κινουμένη παρίσταται εἰς τὸν εὐτυχῇ ὀφθαλμόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατοπερίζονται τόσα θαυμάσια καὶ ποικίλα τῆς δημιουργίας ἀριστουργήματα. Δὲν εἰξεύρω ἐὰν ἀλλαχοῦ ὑπάρχῃ μᾶλλον πλούσια καὶ θαυμασιωτέρα φύσις. Διερχόμενος τὰ Τέμπη τῆς Θεσσαλίας ἔχεις πρὸ σοῦ τοπεῖα καὶ εἰκόνας, αἵτινες ἐμπνέουσιν ἀκράτητον ἔρωτα, μεγαλεῖον καὶ ποίησιν. Εἶνε σκηναὶ ἐν ταῖς ὁποῖαις ὑπολανθάνει τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς τὸ πνεῦμα. Πιστεύεις ἀληθῶς ὅτι ἐκεῖ που ἔπρεπε νὰ κατοικῶσιν οἱ μεγάλοι τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος Θεοί, ὅτι ἐκεῖ ἡ ποίησις ἤντησε τὰς ἐμπνεύσεις τῆς καὶ οἱ δοῦλοι λαοὶ ὠνειροπόλησαν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν. Ὁ Ὀλύμπος! τοῦ Ὁμήρου τὰ ἔπη, τῶν ἀρματωλῶν τὰ ἄσματα, τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, πρὸς ἣν τοῦ Ἑλλήνος ἐφέρετο θερμὴ ἡ φαντασία πλάττουσα τὰ συμπαθέστερα ὄνειρα, ἰδοὺ τί περικλείει τὸ ὄνομα αὐτό: Ὀλύμπος! Διήλθον ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῆς Ὀσσης. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἱστορικῶν δρεῶν ἔρρεε μεγαλοπρεπὴς ὁ Πηνειός. Ἡ ὁδὸς ἐφ' ἧς ἐπέρασα ἦτο ἀμαξίτη. Αἱ πλευραὶ τοῦ Ὀλύμπου κατάφυτοι, κατάφυτοι αἱ κλιτύες τῆς Ὀσσης καὶ διὰ τῶν φυλλωμάτων τούτων, ἀδελφικῶς συμπελεκόμενων, διέκριναν τὰ γαληνιαῖα ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Ὅπου ῥωγμὴ, ἐφύετο χλόη. Βίς ὕψος, πρὸ τοῦ ὁποίου ἔτρεμεν ἡ ψυχὴ, ἐβλεπες θαλερὸν δένδρον. Τὴν

περιδία, τὴν βάτον, τὴν λεμονέαν, τὴν ὑψιτενὴ δρῦν, ἅπαν τὸ φυτικὸν βασίλειον εἶχε σπεῖρει ἐκεῖ φιλοκάλως ἡ καλλιτέχνης φύσις. Ὅτε κατηρχόμην καὶ ὠδεον ἐγγύτατα τοῦ ποταμοῦ, ἄλλοτε ἀνέβαινον ὑπὸ δροσερώτατον πάντοτε φύλλωμα πρὸς τὰς κορυφὰς τῆς Ὀσσης. Πόσα ποικίλα σχήματα παρουσιάζουσιν οἱ βράχοι ἐκεῖνοι! Ποῖον ἡδὺ ἄρωμα ἀνπνέει ἡ ψυχὴ! Πάντες οἱ συνοδοιπόροι εἰσιγήταμεν, διότι γλυκυτάτη νάρκη κατέλαβε τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν καὶ εἰργάζετο ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φαντασία. Ἐπόθησα νὰ διερχόμην τὰ Τέμπη ἐν νυκτὶ θερινῇ καὶ πανσελήνῳ. Ν' ἀναβῶ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ὀσσης ὅπου τὰ ἱερεῖα τοῦ Κάστρου τῆς Ὠρειᾶς καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀπολαύσω ὅλην αὐτὴν τὴν ἀρμονικὴν δημιουργίαν. Δυστυχῶς ὁ οὐρανὸς ἦτο συνεφώδης καὶ ὑπὸ τῆς πρωῒας ἐπιπτε κατὰ διαλείμματα λεπτὴ βροχή.

Ἀνεπχύθηνεν κάτωθεν τοῦ Ἀμπελακίου ἐν τῷ Τεκῇ τοῦ Μπαμπᾶ. Ἐκεῖ δ' ἐπίσκοπος Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιος εἶχε παρασκευάσει πρόχειρον γεῦμα. Ἡ προσλαλιά του πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπην μου. Ἦτο ὁ πρῶτος ἱεράρχης, ὅστις ἐν Θεσσαλίᾳ ἐδεξιοῦτο τὸν πρόεδρον τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τούτου εἶπε βραχεῖς τινας καὶ συγκινοῦντας λόγους! Ἦτο ὁ τελευταῖος δυστυχῶς ἐπίσκοπος, περὶ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἐγκαυχᾶται ἡ Θεσσαλικὴ χώρα. Ἄν ἐβλεπες πῶς ἐγευματίζομεν! Ἄνευ περόνης, ἄνευ κᾶν κυπέλλου, περὶ σοφράδων. Ἀπὸ τῆς τοῖσκας ἐπίνομεν τὸν οἶνον κατὰ σειράν. Καὶ ὅμως ἦτο τόσο γλυκὺς ὁ καλογηρικός αὐτὸς οἶνος! Τὸ χωρίον φέρει τὸ ὄνομα ἀγίου Τούρκου, τοῦ Χασσαν Μπαμπᾶ. Βίς τιμὴν αὐτοῦ ἰδρύθη ὁ ἐκεῖ Τεκές, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παραφυλάσσεται ὁ τάφος καὶ τὰ ὄπλα του. Μοὶ ἐπετράπη νὰ εἰσέλθω, εὐτυχῶς χωρὶς νὰ ἐξαγάγω τὰ ὑποδήματά μου. Ὅπου παρ' ἡμῖν ὁ σταυρός, τὰ τουρκικὰ μνήματα διακρίνει πλάξ' ἐφ' ἧς ἀναγινώσκονται τινεὶ γριφώδεις λέξεις. Παρὰ τὴν κεφαλὴν διέκριναν πεπαλαιωμένον σαρῖκι, τὸ ὁποῖον μοὶ εἶπεν ὁ παραφυλάσσω γέρων δερβίσης Ἰσοῦν, ὅτι εἶνε τὸ κάλυμμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον ὁ Χασσαν Μπαμπᾶς κατὰ τὴν ὑστάτην τῆς ζωῆς του περιόδον. Τὰ ἀφιερῶματα τῶν εὐσεβῶν μουσουλμάνων συναποτελοῦσιν ἁσιατικαὶ ποικιλόχρῳοι τάπητες, καλύπτοντες πᾶσαν τοῦ τάφου

τὴν ἐπιφάνειαν. Σὲ ἤθελα μετ' ἐμοῦ ἐκεῖ διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ γελάσῃς. Πανταχοῦ ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία, ἀπαράλλακτοι αἱ τοῦ λαοῦ προλήψεις. Πιστεύουσιν ὅτι ἡ Θεσσαλία πᾶσα ἦτο πρότερον μεγάλη λίμνη καὶ διὰ θαυματουργοῦ τοῦ Μπαμπᾶ δυνάμειος ἀπεξηράνθησαν αἱ ἀπέραντοι ἐκεῖναι πεδιάδες, ἀπεχωρίσθη τοῦ Ὀλύμπου ἡ Ὀσσα, ἐβλάστησεν ἡ ὠραία τῶν Τεμπῶν φύσις, καὶ ἐσχηματίσθη ὁ Πηνειὸς, ὅστις ἔφερε τὰ ὕδατα τῆς λίμνης εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὅτε καταλιπὼν τὸν Μπαμπᾶν εἰσῆλθον ἐν τῇ ἀχανεῖ τῆς Λαρίσσης πεδιάδι ἐπίστευσα ὅτι ἤμην ἐν ἀνοικτῷ πελάγει γῆς, τοῦ ὁποίου οὐδὲν διέκρινα τέρμα. Τὰ ὄρη μακρὰν ἐν τῷ ὀρίζοντι ἐφαίνοντο ὡς ἐλαφραὶ σκιαὶ κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐξετείνετο γαλανὴ ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως γραμμὴ, τὴν ὁποίαν ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐξέλαβα ὡς θάλασσαν. Οὐδὲν δένδρον, οὐδεμίαν σκιά, ἡ ἐδάφους ἀνωμαλία ἡ λόφος τις. Ἐπίπεδος, ὁμαλὴ καὶ ἀτελεύτητος ἑκτασις γῆς, χέρσοις τὸ πλείστον, διασχίζομένη καθ' ὅλον τὸ μήκος ὑπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Πηνειοῦ, διαγράφοντος ἐν αὐτῇ ἀκανόνιστον ὀφιοειδῆ γραμμὴν. Μετὰ τὴν ποικίλην καὶ χλοερὰν τῶν Τεμπῶν κοιλάδα, ἡ ξηρὰ αὕτη καὶ μονότονος φύσις τῆς πεδιάδος ἀποτελεῖ ἀπότομον ἀντίθεσιν, ἥτις κουράζει τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸ πνεῦμα.

Ἀπώτατα διεγράφετο ἡ πόλις τῆς Λαρίσσης. Μακρόθεν, ἀπὸ ἀποστάσεως ἡμισείας ὥρας, ἤκουον τὰς σάλπιγγας καὶ τοὺς κανονοβολισμοὺς, διὰ τῶν ὁποίων ἐδεξιοῦτο τὸν πρωθυπουργὸν ἡ στρατιωτικὴ φρουρά. Περὶ τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν δύναμαι νὰ σοῦ εἰπῶ τι, διότι θραυσθείσης τῆς ἀμάξης, ἥς ἐπέβαινον, ἠναγκάσθη νὰ παραμείνω ἀντικρὺ τῆς Λαρίσσης μίαν περίπου ὥραν. Ὅτε εἰσῆλθον εἶχον ὅλα ἡρεμήσει, καὶ μόνον τινῶν παραμεινάντων Λαρισαίων τὰ περιέργα βλέμματα ἐστρέφοντο ἐπ' ἐμοῦ, οὐχὶ βεβαίως ἐκ λόγου φιλοξενίας, ὡς ἴσως σκέπτεσαι. Δυστυχῶς οὔτε τὴν φωταψίαν οὔτε τὰς νυκτερινὰς διαδηλώσεις παρηκολούθησα, διότι ἡ κόπωση ἐννεαώρου πορείας μετὰ τῆς βροχῆς εἶχον καταβάλλει τὸ σῶμα καὶ ἐξασθενήσει πᾶσαν ἐπιθυμίαν μου.

Περὶ τῶν κατοίκων δὲν τολμῶ ἀμέσως σήμερον νὰ ἐκφέρω γνώμην, διότι μόνις τοὺς εἶδα καὶ ὀλίγους ἤκουσα. Ἀλλως τε φιλοξενούμαι παρ' ἡπειρωτικῶν οἰκῶν, τύχῃ ἀγαθῇ. Ἄν ἐβλεπες τὴν πενταετὴ παχουλὴν καὶ ῥοδοκόκκινην παῖδα τοῦ οἰκοδεσπότου μου! Οὔτε ἡπειρώτις, ἀλλ' οὔτε θεσσαλὶς φαίνεται. Ὅταν τῇ εἶπον ὅτι τὸ ὄνομά της Καλλιόπη σημαίνει ὠραῖον ὀφθαλμὸν ἐκοκκίνησε ὅλη ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἔκυψε μὲ πολλὴν χάριν τὸ ὠραῖο κεφαλάκι της. Σοὶ εἶπον ὅτι καλῶς δὲν ἐγνώρισα τοὺς Λαρισαίους, ἀλλ' ἡδυνήθην εὐχερῶς καὶ ἀμέσως νὰ ἐννοήσω ὅτι οἱ εὐλογημένοι αὐτοὶ ἀπελεύθεροι διὰ πάσης θυσίας ἐννοοῦν νὰ φυγαδεύσωσι τοὺς ὀθωμανοὺς ἢ καὶ νὰ ἐξουδετερώσωσι πᾶσαν ἐπιρροὴν αὐτῶν ἐν τῷ τόπῳ. Πρόκειται πάντοτε περὶ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, ἐπαναλαμβάνω δὲ ὅ,τι καὶ ἐξ Ἀρτης σοῦ ἔγραψα, ὅτι οἱ νέοι ἡμῶν συμπατριῶται θ' ἀναπτύξωσιν ἴσα πάθη καὶ ἐνδιαφέροντα εἰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογάς.

Πολὺ ἤθελα νὰ μὴ ἦτο ἄληθές, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐπέσθη ὅτι οἱ ὀθωμανοὶ ἔχουσι πλείονα στοιχεῖα ἀνθρωπισμοῦ τῶν ἡμετέρων. Ὅσους ἐφέντιδες καὶ βέηδες ἐγνώρισα, εὖρον προσηνεῖς, εἰλικρινεῖς καὶ μελιχλίους. Ὁ Χαϊδᾶρ ἐφέντης παρῆχε τὸν οἶκόν του κοινὸν πάντων ἐντευκτήριον, καὶ τὴν τράπεζάν του ἐτοίμην καὶ ἄρθρον. Μὴ γελάσῃς ἂν σοῦ εἰπῶ ὅτι ὁ καφὲς, εὐώδης καὶ γλυκύτατος, τὸν ὁποῖον ἔπιον εἰς τὸν φιλόξενον οἶκόν του, δὲν θὰ λησμονηθῇ εὐκόλως. Μὲ ἔνα καφὲν ἐπώλησα λοιπὸν τὴν καρδίαν μου εἰς τὸν Τούρκον; ὄχι, ὄχι! Ἐγκαρδίως μὲ ἐλύπησεν ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς πρώτης θεσσαλικῆς πόλεως ἀπε-

κόμισα. Θὰ μὲ ἐνθυμηθῇς αὔριον, ὅταν ὡς βουλευταὶ παρακαθήσωσιν οἱ Τούρκοι αὐτοὶ εἰς τὸ κοινοβούλιον.

Ὡς πόλις ἡ Λάρισα, καίτοι τουρκικὴ, δύναται νὰ σὲ κρατήσῃ ἐπ' ὀλίγον. Ἐχει τινὰς οἰκίας εὐπρεπεῖς καὶ κοινὰς, μάλιστα τὸ πάλαι Διοικητήριον ἐν ᾧ καταυλίζεται ἐν τῶν ἐκεῖ ταγμάτων. Αἱ ὁδοὶ, λιθόστρωτοι καὶ αὐταί, εἶναι ἄρκετὰ πλατεῖαι. Διῆλθον καὶ διὰ τῆς πλατείας, ἐφ' ἧς ἦτο ἄλλοτε τὸ ἡμέτερον προξενεῖον. Ἡ ἀγορὰ τῆς Λαρίσσης παρουσιάζει καὶ ποικίλην καὶ ἀνθηρὰν ὄψιν, μάλιστα κατὰ Δευτέραν, ὅτε πωλοῦνται καὶ ζῶα. Κάποιοι, ζητῶν νὰ εὐφρολογήσῃ, φίλος μου μοὶ ἔλεγε: τὰ ζῶα λοιπὸν ἀγοράζουσι ζῶα. Αὐτὸ ἐγὼ ἀποκηρύττω εἰλικρινῶς καὶ πάσῃ δυνάμει. Εἶναι οἱ Θεσσαλοὶ ἄνθρωποι ἀνακύψαντες μόνις ἀπὸ σκοτεινῆς δουλείας. Κατασκευάσατε σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, διωργανίσατε τὰ σχολεῖα καὶ θὰ ἴδῃτε ἀναπτυσσόμενον ἐν αὐτοῖς στοιχεῖον πολιτισμοῦ ἑλληνικώτατον.

Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν, ῥέει ὁ Πηνειὸς· ἡ ἐπ' αὐτοῦ γέφυρα, τὰ ἐτέρωθεν δένδρα, ἐντὸς τῶν ὁποίων καὶ οἶκος λευκός, εἶναι ἡ μόνη δροσερὰ καὶ γραφικὴ τοποθεσία ἐν Λαρίσσει.

Αὔριον πρωτὰν ἀπέρχομαι διὰ Τρίκκαλα, ὁπόθεν θὰ σοῦ πέμψω δευτέραν ἐπιστολήν μου. Ἐλησμώνησα νὰ σοῦ στείλω πολλὰ φιλήματα ἀπὸ μέρους τῶσων ἀξιωματικῶν φίλων μας, τοὺς ὁποίους συνήντησα ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ καφενεῖῳ. Ἐν τῷ καφενεῖῳ τούτῳ ἐν μέσῳ πυκνῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας λησμονεῖσαι ὀλίγον εὐχαρίστως καὶ πρὸ πάντων λησμονεῖς τινὰς ἐλλείψεις, αἵτινες εἰς Ἀθήνας θὰ σοὶ ἐφαίνοντο θανατηφόροι. Μὴ εἰπῇς ποτὲ ἄλλοτε ὅτι εἰς ὅλα δὲν συνειθίζει ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος.

Z. . .

ΦΡΟΥ—ΦΡΟΥ

Εἰς τὸ φύλλον τῆς Κυριακῆς ἀρχόμεθα τῆς δημοσιεύσεως περιεργωτάτης καὶ μοναδικῆς ἐπιφυλλίδος:

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ

(Ἀνεκδοτὴ καὶ σημειώσεις.)

Ὁ ἐπιφυλλιδογράφος ὑπόσχεται ἀγνώστους ὅλως εἰς τὸ κοινὸν μικροαποκαλύψεις.

Εἶχα πάντοτε μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ ἡρώισμου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἐπιτίθενται πάντοτε ὑπὸ συνθήκας· ἀνακύπτουσι φερ' εἰπεῖν ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὡς νὰ λέγωμεν ἀπὸ μηχανῆς ἥρωες· ἀναμετροῦσι μετὰ μαθηματικῆς ὑπομονῆς τὰς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, τὰς ὁποίας εἶναι ἀπαραιτήτων νὰ εὕρωσιν ἀσθενεστέρas· προσπαθοῦσι πάντοτε νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ φίλων οἷτινες ἢ θὰ προσέλθωσιν ἐπικουροὶ κατὰ τοῦ ἐνὸς ἐχθροῦ ἢ θὰ ἀναστείλωσιν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἥρωος. Ἀλλῃ συνθήκη τὴν ὁποίαν ἔχουσι κοινὴν μετὰ τῶν Τούρκων εἶναι τὸ θάβρος τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των τῶν ἀντλοῦσιν ὅτι οἶα δὴποτε ἐκ μέρους των ἐπιθέσις οὐδεμίαν ἀπάντησιν δύναται νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ αἰκίζομένου.

Γράψατέ μου τώρα μετὰξὺ τῶν ἡρώων αὐτῶν τὸν Βασι-